

PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL RENGIAMO PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDROJO PLANO ERDVINĖS PLĖTROS KONCEPCIJOS APROBAVIMO

2007 m. kovo 29 d. Nr. T-106
Pakruojis

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymu (Žin., 1995, Nr. 107-2391; 2004, Nr. 21-617, Nr. 152-5532; 2006, Nr.66-2429), Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gegužės 7 d. įsakymu Nr. D1-263 „Dėl Apskritis teritorijos bendrojo (generalinio) plano rengimo, Savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo ir Miestų ir miestelių bendrųjų planų rengimo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 83-3029) ir Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2006 m. kovo 23 d. sprendimu Nr. T-93 „Dėl Pakruojo rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo darbų programos patvirtinimo“, Pakruojo rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a :**

Aprobuoti rengiamo Pakruojo rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano erdvinės plėtros koncepciją (pridedama).

Meras

Saulius Gegieckas

APROBUOTA:
Pakruojo rajono savivaldybės tarybos
2007 m. kovo 29 d. sprendimu Nr. T-106

PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Bendroji erdvinės plėtros koncepcija Tarpinė ataskaita Nr. 2

Planavimo organizatorius:

Pakruojo rajono savivaldybės administracija

Plano rengėjai:

II „Atkulos projektai“

VI „Valstybinio žemėtvarkos instituto Kraštovarkos ir teritorijų planavimo skyrius“

UAB „Panevėžio miestprojektas“

Projekto vadovas
Laimutė Janulienė

Vilnius, 2006 m.

„Projektą remia
Lietuvos Respublika“

“Projektą iš dalies finansuoja
Europos Sąjunga”

TURINYS

1. Įvadas	3
2. Pakruojo rajonas šalies ir išorinių ryšių sistemoje	4
3. Teritorijos tvarkymo probleminiai arealai (esamos padėties įvertinimas).....	5
4. Pakruojo rajono raidos prognozės.....	10
5. Plėtros prielaidos ir tikslai.....	11
6. Bendroji erdvinė Pakruojo rajono plėtros koncepcija	14
6.1. Šiaulių apskrities teritorijos bendrojo plano nuostatos	14
6.2. Kraštovarkinės ašys ir plėtros kryptys	15
7. Teritorinių struktūrų plėtros bendrosios nuostatos.....	17
7.1. Teritorijų naudojimo funkciniai prioritetai	17
7.2. Teritorijos tvarkymo, reglamentavimo, naudojimo ir apsaugos principai	18

Grafinė dalis:

1. Bendrosios erdvinės plėtros koncepcijos brėžinys
2. Teritorijos naudojimo funkcinių prioritetų brėžinys

1. ĮVADAS

Pakruojo rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas rengiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo nuostatomis, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gegužės 7 d. įsakymu Nr. D1-263 „Dėl Apskritis teritorijos bendrojo (generalinio) plano rengimo, Savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo ir Miestų ir miestelių bendrųjų planų rengimo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 83-3029), Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2005 m. sausio 20 d. sprendimu Nr. T-6 „Dėl Pakruojo rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo planavimo darbų programa.

Planavimo tikslas: parengti rajono teritorijos darnios plėtros (darnaus vystymosi) strategiją. Parengtame plane bus nustatyti vieningi, atitinkantys galiojančius teisės aktus žemės naudojimo ir tvarkymo reglamentai: režimai, veiklos apribojimai, parengta koordinuota gyvenviečių plėtros sistema, išvardinti ūkinės veiklos prioritetai.

Planavimo objektas: Pakruojo rajono plotas – 1316 kv. km ir sudaro 15,4 proc. Šiaulių apskrities bendro ploto.

Pakruojo rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą rengia viešųjų pirkimų konkursą laimėjusi:

- IĮ „Atkulos projektai“ – administruoja projektą, rengia urbanistinę, socialinę ekonominę ir susisiekimo dalis, atlieka SPAV ir SPV procedūras.
- VĮ „Valstybinio žemėtvarkos instituto Kraštovarkos ir teritorijų planavimo skyrius“ – rengia kraštovaizdžio, aplinkos apsaugos, žemės naudojimo dalis ir atlieka viešo svarstymo procedūras.
- UAB „Panevėžio miestprojektas“ – rengia plano inžinerinę dalį.

Šiuo metu atlikti tokie Pakruojo rajono teritorijos planavimo darbai:

- Parengiamieji darbai (dokumentai pateikti Tarpinėje ataskaitoje Nr.1);
- Esamos būklės analizės stadijos darbai (medžiaga, rezultatai ir dokumentai pateikti Tarpinėje ataskaitoje Nr.1);
- Konceptijos rengimo stadijos darbai (pateikiami šioje Tarpinėje ataskaitoje Nr.2).

Šioje ataskaitoje pateikiami konceptijos rengimo stadijos rezultatai. Rengiant konceptiją, buvo vadovautasi Pakruojo rajono strateginiu plėtros planu, patvirtintu Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2004 m. kovo 25 d. sprendimu Nr. T-66, ir esamos būklės analizės stadijos metu atliktų darbų rezultatais, atsižvelgta į rengiamo Šiaulių apskrities teritorijos bendrojo plano konceptijos ir sprendinių nuostatas. Konceptijos rengimo metu įvertinta Pakruojo rajono teritorijos esama būklė, nustatytos teritorijos raidos problemos ir probleminiai arealai, svarbiausios Pakruojo rajono teritorijos plėtros prielaidos, suformuluota pagrindinių rajono raidos krypčių ir tikslų sistema, nustatyti teritorijos planinės ir erdvinės struktūros plėtros principai, teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai, tvarkymo, reglamentavimo, naudojimo ir apsaugos principai.

Bendros erdvinės plėtros konceptijos rengimo stadijos metu parengti du brėžiniai (bendroji erdvinės plėtros koncepcija, teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai). Brėžiniai pateikiami kartu su ataskaita Nr. 2.

2. Pakruojo rajonas šalies ir išorinių ryšių sistemoje

Geografiniu požiūriu

Pakruojo rajono teritorija yra išsidėsčiusi Šiaulių apskrities rytinėje dalyje, kuri apima dideles lyguminio pobūdžio teritorijas šalies šiaurėje, viduryje bei pietvakariuose ir iš esmės sutampa su derlingąja Vidurio žemuma ir vakarinėmis Baltijos aukštumų plynaukštėmis. Šiaurinė rajono dalis išsidėsčiusi Žiemgalos žemumos pietiniame pakraštyje. Pietinė dalis yra Mūšos - Nemunėlio žemumoje. Žemiausia rajono vieta – 30 metrai virš jūros lygio – yra šiaurinėje dalyje prie sienos su Latvija. Aukščiausia rajono vieta pietvakariuose – 100 metrai virš jūros lygio.

Bendras rajono miškingumas yra palyginti mažas – 19,6 %, netolygus. Daugiausia vyrauja mišrieji miškai, kurie užima per 25,0 tūkst. ha. Didžiausias – Gedžiūnų miško biosferos poligonas Pakruojo seniūnijoje, Klusiškių, Laumenio botaninis zoologinis draustinis – Linkuvos seniūnijoje. Yra sukaupta per 4 mln.m³ brandžių ir perbrendusių medynų. Per rajoną teka upė Mūša su savo intakais. Upių ir upelių tinklas nėra tankus, ežerų nėra, bendras vandenių plotas užima apie 2 proc. visos rajono teritorijos.

Geopolitiniu požiūriu

Pakruojo rajonas – vienas iš 6 Šiaulių apskrities rajonų, patenkantis į Valstybinį Lietuvos – Latvijos pasienio regioną. Pakruojo rajono savivaldybės šiaurinė teritorijos dalis, Žiemelio seniūnija, yra Lietuvos – Latvijos Respublikų pasienio ruožo ribose. Šiaurės vakaruose Pakruojo rajonas ribojasi su Joniškio rajonu, vakaruose – Šiaulių rajonu, Radviliškio rajonu – pietuose ir Panevėžio bei Pasvalio rajonais – rytuose.

Lietuvai tapus pilnateise Europos Sąjungos nare, abi šalys ribojasi vidine siena. Pakruojo rajono savivaldybėje yra vienas pasienio kontrolės punktas (PKP) – Žeimelio PKP, priklausantis Pasvalio užkardai, VSAT Šiaulių rinktinei. Pasvalio užkardos saugomos valstybinės sienos ruožo ilgis yra 49,28 km. Nuo Pakruojo miesto iki Žeimelio kelio pasienio kontrolės punkto, per kurį vyksta nedidelis asmenų, prekių ir paslaugų judėjimas, prie Latvijos sienos yra tik 38 km. Jį galima pasiekti važiuojant valstybiniu rajoninės reikšmės keliu. Šios Latvijos – Lietuvos sienos režimas užtikrina patenkinamą laidumą ir pasienio gyventojų ryšius. Didesnės reikšmės Žeimelio pasienio kontrolės punktas šiuo metu neturi.

Rajono centras – Pakruojo miestas turi gerą susisiekimą su didesniais Lietuvos miestais: į pietus Šiauliais - 40 km į vakarus, Panevėžiu - 50 km į pietryčius. Rajono centras patenka į Šiaulių ir Panevėžio miestų įtakos zoną.

Svarbiausi tarptautiniai transporto koridoriai ir magistraliniai keliai aplenkia rajono teritoriją. Pagal aprobuotą Šiaulių apskrities bendrojo plano erdvinės plėtros koncepciją Šiaulių rajono pakraščių prie pat Pakruojo rajono ribos planuojama transeuropinio (europinės vėžės) geležinkelio atkarpa.

Socialiniu ir ekonominiu požiūriu

Pakruojo rajono savivaldybė yra mažiausias apskrities III lygmens teritorinis administracinis vienetas¹, socialine – ekonomine ūkio raida glaudžiai susijęs ne tik su Šiauliais – apskrities centru, bet ir su kaimyniniu Panevėžio apskrities centru. Rajono gyventojai daugiausiai dirba žemės ūkio sektoriuje. Dauguma įmonių verčiasi prekyba, kiek mažiau – teikia paslaugas. Pakruojo rajonui yra būdinga tradicinio žemės ūkio ekonominės veiklos kaimo vietovėse struktūra. Dauguma rajono gyventojų gyvena kaimo vietovėse.

¹ Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002 10 29 nutarimu Nr. IX-1154

Regioninės politikos požiūriu

Nacionalinė regioninė politika formuojama atsižvelgiant į Europos Sąjungos regioninės politikos prioritetus ir tikslus. Regioninė politika glaudžiai siejasi su ES struktūrine politika, kurios tikslas – finansinėmis priemonėmis ir koordinuojant nacionalines regionines politikas mažinti ES valstybių ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus. Dėl mažų demografinių išteklių visų urbanistinio karkaso centrų plėtra daugiau būtų kokybinė, o ne kiekybinė, teritorinė. Pakruojo rajonas pagal šalies regionavimo lygmenis priskiriamas III lygmens centrų kategorijai, lokalinėms jungtims su II lygio regioninėmis urbanistinėmis integracijos ašimis. Pagal LR teritorijos bendrojo plano – gyvenamųjų vietovių atraminės sistemos – urbanistinio karkaso – erdvinės struktūros plėtros modelį numatoma didinti šalies metropolizacijos mastą ir plėtoti keturis lygmenis. Regioninės kategorijos metropoliniam centrui priskiriami Šiauliai. Lokalinės urbanistinės diferenciacijos masto III lygmens centrai plėtojami pagal prioritetinius administracinės reformos etapus, juos priskiriant kitoms kategorijoms. Pakruojo rajone norint teoriškai optimizuoti šalies regionavimą, šalia esamo lokalinio centro – Pakruojo miesto (BP priskiriamo **a** kategorijai) – siūloma stiprinti – kurti ir plėtoti naują lokalinį aptarnavimo centrą Linkuvos miestą (BP priskiriamo **b** kategorijai).

Lokaliųjų centrų ekonominiai – socialiniai rodikliai gerokai blogesni negu funkcinio stuburo zonos ir juos reikia iš esmės pagerinti – trūksta aktyvumo centrų, nepakankamos investicijos, neišvystyta paslaugų sritis, menkos veiklos galimybės, gyventojų struktūroje vyrauja pensinio amžiaus gyventojai, didžiausias sergamumas ir t.t. Kita vertus, lokaliams centrams būdinga santykinai mažesnė oro tarša, didesni natūralaus kraštovaizdžio ištekliai, didelės tradicinio žemės naudojimo konvertavimo pagal naujus rinkos nulemtus funkcinius poreikius galimybės. Plėtojant miestų ir kaimo ryšius svarbi grandis - seniūnijų centrai (Guostagalis, Klovainiai, Lygumai, Pašvitinys, Rozalimas, Žeimelis, Linkuva ir Pakruojis), kaip žemės ūkio gamybos ir kaimo gyventojų aptarnavimo, iš dalies apskrities miesto gyventojų rekreacinių paslaugų plėtros centrai.

3. Teritorijos tvarkymo probleminiai arealai (esamos būklės įvertinimas)

DARNIOS RAJONO PLĖTROS PROBLEMOS IR GALIMYBĖS

- Visoje Pakruojo rajono teritorijoje nėra akivaizdžių aktyvios plėtros arealų, todėl nepastebima ir ypač reikšmingų darnios plėtros problemų. Analizuodami vykstančius procesus, jų tendencijas pastebime lokalaus pobūdžio problemas. Be to, visų veiklos rūšių tolygumo požiūriu, šiuo metu reikėtų gerinti socialinės aplinkos rodiklius, o gamtinės aplinkos rodikliai palyginus yra geri.
- Rajono plėtros branduolys yra rajono teritorijoje esantys miestai – Pakruojis, Linkuva ir tarp jų esanti teritorija, kurioje plėtojama naudingųjų iškasenų gavyba.. Abiejų miestų plėtros potencialai ženkliai skiriasi. Tačiau yra galimybė jų potencialus apjungti ir sukurti aktyvų plėtros branduolį (vadovaujantis „dipolio“ idėja).
- Besiformuojantis rajono plėtros branduolys, taip pat pramoninės gyvulininkystės plėtros interesų teritorijos sutampa su gamtiniu požiūriu daugiau ar mažiau jautriomis rajono teritorijomis (vietos ar rajoninėmis gamtos karkaso juostomis) .
- Rajone mažai naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai: vėjo energija, žemės ūkio gamybos atliekos ir kt. Pastatų šildymui daugiausiai naudojamas kietas kuras – mediena arba anglis.
- Rajono kaimo gyventojų koncentracijos laipsnis gyvenvietėse, teikiančiose kaimo gyventojams pirmines viešąsias paslaugas, yra vidutinis (54%), todėl labai aktuali yra paslaugų pasiekiamumo problema, tuo pačiu susisiekimo viešuoju transportu sistemos plėtra, valstybinių ir vietinių kelių tinklas ir kelių techninė būklė.

- Pakruojo rajonas yra tarpinė grandis tarp Šiaulių ir Panevėžio apskričių centrų, išsidėstęs netoli tarptautinių magistralinių kelių, todėl Pakruojo rajono teritorines struktūras tiesiogiai ir stipriausiai įtakoja Šiaulių ir Panevėžio miestų plėtros tendencijos ir poreikiai.

RAJONO ŪKIS, REKREACIJA IR TURIZMAS

- Pagrindinė Pakruojo rajono ūkinė veikla šiuo metu yra žemės ūkis. Per pastarųjų trijų metų laikotarpį labai plėtėsi gyvulininkystės - pradėjo veiklą stambus kiaulininkystės kompleksas, planuojama dar dviejų kiaulininkystės kompleksų statyba. Su šių kompleksų veikla susiję tiek teigiami (suaktyvėjusi gyvulininkystė, padidėję jos produkcijos kiekiai, naujos darbo vietos gyventojams), tiek ir neigiami (galimos aplinkosauginės problemos, gyvenimo kokybės suprastėjimas) aspektai.
- Rajonas turi palyginti mažą rekreacinį potencialą: miškingumo rodiklis yra mažas, hidrografinis tinklas nėra tankus, nėra nei vieno ežero, rekreacijai pritaikytini tik rajono teritorijoje esantys tvenkiniai. Tačiau Pakruojo rajone yra galimybės saikingai turizmo plėtrai: pramogom pritaikyti išeksploatuotų karjerų teritorijas, ramaus pobūdžio rekreacijai - esamus tvenkinius, buvusias dvarų sodybas, ūkininkų sodybas, esančias prie upelių ir tvenkinių. Tikslinga atgaivinti Turizmo plėtrai panaudoti rajono kultūros ir gamtos paveldą (ypač išlikusius vėjo malūnus). Vėjo malūnai yra išskirtinis Pakruojo rajono kultūros paveldo bruožas ne tik Šiaulių apskrityje bet ir Lietuvoje. Čia išlikę yra 29 vėjo malūnai – 43% visų Lietuvoje išlikusių vėjo malūnų.
- Šiuo metu Pakruojo rajone nėra išplėtotas turizmo infrastruktūra, o turizmo paslaugų pasiūla yra minimali. Tačiau yra parengti projektai ir siekiama svarbiausią rajono turizmo plėtros centrą įkurti Pakruojo dvaro sodyboje.
- Verslumo lygis rajone yra gan žemas. Nors pastaraisiais metais pastebimas nuolatinis smulkių įmonių augimas. Tačiau nemaža šiuo metų registruotų įmonių turi likviduojamos įmonės statusą. Menkai plėtojamos verslo paslaugos.
- Pastaraisiais metais Pakruojo rajone pastebima svarbaus ekonominio rodiklio, lemiančio ir rajono gyventojų socialinės aplinkos būklę – tiesioginių užsienio investicijų vienam gyventojui – kasmetinė gerėjimo tendencija. Šiuo metu šis rodiklis Pakruojo rajone yra geriausias tarp Šiaulių apskrities savivaldybių. Tačiau materialinės investicijos šiuo metu yra nepakankamos.

SOCIALINĖS APLINKOS KOKYBĖ

- Pagal demografinius rodiklius Pakruojo rajonas yra „kaimiškas“ rajonas. Kaimo gyventojų dalis bendrame gyventojų skaičiuje sudaro 73%. Dėl to ypač aktualu yra gyvenimo ir aplinkos kokybė kaimuose ir miesteliuose, kaimiškųjų gyvenviečių viešojo susisiekimo su pagrindiniais aptarnavimo centrais (Pakruoju ir Linkuva).
- Pakruojo rajone pakankamai išplėtotas įstaigų, teikiančių socialines paslaugas įvairių žmonių grupėms, tinklas. Tačiau teritoriškai jos yra paskirstytos netolygiai, t.y. tokio pobūdžio įstaigos yra susitelkusios pietrytinėje rajono teritorijos dalyje, o kitoje teritorijoje (Pašvitinio, Žeimelio seniūnijose) tokių įstaigų visai nėra. Turint galvoje dar ir prastą kelių būklę kaimiškosiame vietovėse, padarytina išvada, kad žmonėms socialinės paslaugos šioje teritorijoje sunkiau pasiekiamos.
- Vienas svarbiausių gyvenimo kokybę lemiančių rodiklių – gyvenamojo fondo kokybė ir gyventojų apsirūpinimas būstu – planuojamojo teritorijoje kelia nemažai rūpesčių: dauguma būstų yra susidėvėję, pastebimas nuomojamų būstų trūkumas, socialinio būsto fondas netenkina jo paklausos.
- Pirmines sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos yra pasiskirsčiusios pakankamai tolygiai Pakruojo rajono teritorijoje, švietimo įstaigų teritorinėje sklaidoje labai didelių problemų taip pat negalima išskirti. Tačiau šių įstaigų, kaip ir socialines paslaugas teikiančių, materialinė bazė dažnai neatitinka šiuolaikinėms reikalavimams, ne mažiau aktuali ir šių paslaugų pasiekiamumo problema. Rajono viešojo susisiekimo sistemos teikiamos ribotos paslaugos

apriboja atokesnių kaimų gyventojams galimybes pasiekti rajono aptarnavimo centruose esančias paslaugas.

- Gyventojų poilsio reikmėms išskirti valstybinės žemės sklypai prie rajone esančių tvenkinių, kaimo gyvenviečių želdynams (parkams, renginių vietoms, sporto įrenginiams ir kt.) įrengti. Taip sudaromos sąlygos rajono kaimo gyventojų poilsiu organizuoti

ESAMI IŠTEKLIAI, JŲ APSAUGA IR APLINKOS KOKYBĖ

- Naudingų iškasenų plotai Pakruojo rajone užima vos 1,94 % teritorijos ploto. Perspektyviausia rajone yra dolomito gavyba. Žemės ūkio naudmenų našumo balas yra aukštas, kas ir lemia pagrindinę rajono ūkio veiklą – žemės ūkį. Mažo našumo žemės teuzima apie 10 % viso rajono ploto.
- Kraštovaizdžio išteklių apsauga formaliai matuojama saugomų teritorijų dalimi bendrame rajono teritorijos plote. Šiuo požiūriu kraštovaizdžio išteklių apsauga yra nepakankama, saugomos teritorijos, be biosferos poligono, sudaro tik 1,34 % rajono ploto. Šiuo metu rajone aktualiau yra atkurti kraštovaizdžio išteklius, nei saugoti nesamus išteklius kuriant saugomas teritorijas.
- Nemaža dalis kultūros paveldo objektų, esančių Pakruojo rajono teritorijoje, yra privatūs. Jų savininkai pagal išgales juos prižiūri, tačiau apibendrinus, galima pasakyti, kad kultūros paveldo objektų fizinė būklė yra prasta. Dauguma jų nepritaikyti naudoti ir nenaudojami nyksta. Dauguma vertingiausių rajono kultūros paveldo objektų yra įvairūs palaidojimai arba archeologinės vertybės, t.y. objektai sunkiai pritaikomi turizmo plėtrai. Išskirtinė turizmo požiūriu rajono kultūros paveldo dalis Pakruojo rajone – Pakruojo dvaro sodyba ir vėjo malūnai. Šiuo metu savivaldybė kartu su Kultūros vertybių apsaugos departamento ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų pagalba stengiasi sutvarkyti, restauruoti ir pritaikyti šiuolaikinėms reikmėms pačius vertingiausius ir atraktyviausias rajono kultūros paveldo objektus.
- Šilumos ūkyje ir pramonėje taikant naujas technologijas, pamažu pereinant nuo kietojo kuro prie gamtinių dujų naudojimo, buvo sudarytos sąlygos mažinti į orą išmetamų teršalų kiekį. Nuotekų Pakruojo rajone palyginti su kitomis besiribojančiomis savivaldybėmis išleidžiama mažiausiai. Pakruojo rajone didesnę įtaką vandeniui ir dirvožemiui daro žemės, taip pat namų ūkis. Šiuo metu dalis, ypač kaimo, nuotekų valymo įrenginių yra morališkai ir fiziškai susidėvėję.
- Pakruojo rajone yra pradėta įgyvendinti atliekų tvarkymo sistema, tačiau pokyčiai šioje srityje vyksta lėtai. Gyventojai vangiai pereina prie konteinerinės atliekų surinkimo sistemos, buitinės atliekos beveik nerūšiuojamos.

SUSISIEKIMO SISTEMA

- Susisiekimą sistemą tinklas rajono teritorijoje išplėtotas netolygiai. Labiausiai jis plėtojamas Pakruojo seniūnijoje, kitose teritorijose, ypač kaimiškose vietovėse, sunkiai pasiekiamos reikalingos socialinės paslaugos ir viešoji infrastruktūra.
- Pakruojo rajonas turi gerą tiesioginį susisiekimą su regionų centrais – Šiaulių ir Panevėžio miestais, taip pat su kaimynine šalimi – Latvija, tačiau rajono geografinė padėtis nepalanki greitam susisiekimui su kitomis Lietuvos teritorijomis. Rajonas yra Lietuvos šiauriniame pakraštyje, nutolęs nuo svarbiausių šalies automagistralių.
- Pakruojo rajone valstybinės reikšmės kelių tinklo tankumas viršija Šiaulių apskrities vidurkį ir šalies vidurkį ir yra pakankamas užtikrinti gerus transportinius ryšius tiek rajono viduje, tiek ir už jos ribų. Tačiau vertinant kitu požiūriu (techniniai parametrai, dangos kokybė, eismo saugumas ir pan.) rajono valstybinių kelių būklė yra viena prasčiausių lyginant ją su kitomis Šiaulių apskrities bei besiribojančiomis savivaldybėmis. Didžiąją dalį valstybinės ir vietinės reikšmės kelių sudaro žvyrkeliai ir keliai be dangos. Daugiausiai vietinės reikšmės kelių be dangos yra Linkuvos ir Lygumų seniūnijose, o gatvių be dangos – Linkuvos ir Pašvitinio seniūnijose.
- Pakelės aptarnavimo infrastruktūra išvystyta nepakankamai: šalia pagrindinių rajono kelių, kuriuose transporto srautai didžiausi, šiuo metu trūksta degalinių, maitinimo įstaigų, poilsio aikštelių. Tačiau pagal parengtus projektus kai kuriuos objektus numatoma artimiausiu metu statyti.

- Susisiekimo viešuoju transportu rajono teritorijoje svarbiausios problemos – susidėvėjęs autobusų parkas ir prastai koordinuotas viešojo susisiekimo maršrutų tinklas. Geležinkelis (nors Pakruojo mieste yra geležinkelio stotis) viešojo susisiekimo sistemoje nedalyvauja. Vietinis susisiekimas prasčiausias Pakruojo rajono šiaurinėje dalyje, kurioje yra mažiausiai viešojo transporto maršrutų. Savaitgaliais susisiekimas yra prastas Pašvitinio ir Klovainių seniūnijose. Taigi rajono šiaurinėje dalyje ir kažkuriose pietinės dalies seniūnijose nepakankamai vykdomos Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo 10 straipsnio 7 dalies nuostatos “Savivaldybė turi siekti, kad viešosiomis paslaugomis galėtų naudotis visi savivaldybės gyventojai ir kad šios paslaugos būtų teikiamos nuolat”. Kai dauguma (73%) rajono gyventojų gyvena kaimo vietovėse, šias nuostatas užtikrinti galima tik taikant specialų priemonių paketą. Viena iš priemonių yra susisiekimas viešuoju transportu.
- Pakruojo rajono savivaldybę kerta tik viena krašto geležinkelio linija, veikia krovinių stotis Pakruojo mieste. Geležinkelio infrastruktūros techninė būklė neatitinka Europos Sąjungos standartų. Siaurasis geležinkelis neeksploatuojamas.

INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA

- Vandentiekio tinklų būklė yra bloga, dauguma vandens paskirstymo vamzdynų fiziškai ir morališkai yra susidėvėję. Gyventojams yra tiekiamas geležingas, drumstas, turintis nemalonų kvapą, netinkamą spalvą vanduo. Dalis gyventojų naudojami privačiais šuliniais, kuriuose yra viršijami leistini mikrobiologinio užterštumo rodikliai.
- Pakruojo rajone esančių nuotekų tinklų fizinė būklė taip pat yra netinkama. Daugelyje rajono kaimų iš viso nėra nuotekų tinklų ir valymo įrenginių.
- Pakankamai išplėtotas yra tik Pakruojo miesto dujotiekio tinklas. Akivaizdaus ekonominio pagrindo plėsti skirstomojo dujotiekio tinklą rajone kol kas nėra. Centralizuoto šilumos tiekimo tinkluose yra dideli energijos nuostoliai, kas didina šiluminės energijos tarifus vartotojams. Kainą dalinai didina ir vartotojų atsijungimas nuo centralizuoto šilumos tiekimo. Privačių namų gyventojai teikia pirmenybę kietam kurui kaip pigiausiai energijos šaltiniui.
- Galimybės naudoti atsinaujinančius energijos išteklius (vėjas, vanduo, medienos ir žemės ūkio gamybos atliekos) naudojamos nepakankamai. Ypač tikslinga būtų rasti galimybes naudoti sparčiai rajone plėtojamoms gyvulininkystės atliekas.

1 lentelė. Probleminių situacijų apibendrinimas

ANALIZUOJAMA SRITIS	Pakruojo rajono kokybinei plėtrai PALANKIOS SĄLYGOS	Svarbiausios Pakruojo rajono raidos PROBLEMINĖS SITUACIJOS
Gyvenviečių struktūra ir darni plėtra	<ul style="list-style-type: none"> - Didelės tradicinio žemės naudojimo konvertavimo galimybės - Tradicinio žemės ūkio rajono ekonominės veiklos kaimo vietovėse struktūra 	<ul style="list-style-type: none"> - Trūksta aktyvumo centrų
Ištekliai, gamtosauga ir ūkis	<ul style="list-style-type: none"> - Nėra stambių pramonės objektų, todėl palyginti maža oro tarša - Pakankamai dideli natūralaus kraštovaizdžio ištekliai - Išskirtinė istorijos kultūros paveldo dalis – vėjo malūnai 	<ul style="list-style-type: none"> - Mažas rekreacinis potencialas - Menkas rajono hidrografinis tinklas - Nepakankamos materialinės investicijos - Menkos veiklos galimybės - Trūksta apgyvendinimo, aukštos kokybės maitinimo ir kitokias turizmo paslaugas teikiančių įmonių - Neišplėtotos pėsčiųjų ir dviračių turizmo trasos bei aptarnavimo infrastruktūra
Socialinė aplinka	<ul style="list-style-type: none"> - Pakankamai išplėtotas švietimo ir socialines paslaugas teikiančių įstaigų tinklas - Pirminės sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos yra pasiskirsčiusios pakankamai tolygiai 	<ul style="list-style-type: none"> - Pašvitinio ir Žeimelio seniūnijose žmonėms socialinės paslaugos sunkiau pasiekiamos - Neišplėtotos privačios paslaugos, ypač atokesnėse nuo rajono centro teritorijose - Gyventojų struktūroje vyrauja pensinio amžiaus gyventojai - Didelis gyventojų sergamumas - Trūksta sporto įrenginių - Dauguma būstų yra susidėvėję, pastebimas nuomojamų būstų trūkumas, socialinio būsto fondas netenkina jo paklausos
Susisiekimo infrastruktūra	<ul style="list-style-type: none"> - Valstybinės reikšmės kelių tinklo tankumas bei kelių ilgis yra pakankamas užtikrinti gerus transportinius ryšius tiek rajono viduj, tiek už jo ribų 	<ul style="list-style-type: none"> - Rajono valstybinių kelių būklė yra nepatenkinama - Avaringumo lygis yra aukštas - Nėra išplėtotos pakelės aptarnavimo infrastruktūros - Savaitgaliais viešasis susisiekimas yra prastas Pašvitinio ir Klovainių seniūnijose - Beveik nėra tinkamai įrengtų dviračių takų, skirtų vietiniam susisiekimui
Inžinerinė infrastruktūra	<ul style="list-style-type: none"> - Pradėta įgyvendinti atliekų tvarkymo sistema - Pakruojo miesto dujotiekis yra pakankamai išplėtotas - Yra galimybės plėsti skirstomojo dujotiekio tinklą rajone 	<ul style="list-style-type: none"> - Nuotekų vamzdynų ir lietaus kanalizacijos techninė būklė yra bloga - Nėra lietaus nuotekų valymo įrenginių - Kaimuose naudojamas šulinio vanduo yra ypač prastos kokybės - Dideli energijos nuostoliai šilumos tinkluose - Didėjantys šiluminės energijos tarifai - Nenaudojami atsinaujinantys energijos ištekliai

4. Pakruojo rajono raidos prognozės

DARNI RAJONO PLĖTRA

Pakruojo rajono derlingose žemėse bus plėtojamas bioprodukcinis ūkis - augalininkystė, gyvulininkystė miškininkystė. Ūkio plėtra bus draugiška ir tausojanti gamtinę aplinką, žmogaus sveikatą ir darną (išskyrus dolomito gavybą). Todėl tikėtina, kad dėl vietos ūkio plėtros rajone nekils darnios plėtros problemų.

Gretimose Šiaulių apskrities savivaldybėse (Šiaulių rajone, Šiaulių mieste, Radviliškio rajone) sprendžiant iš rengiamų strateginių ir teritorijų bendrųjų planų numatoma intensyvi ūkio (pramonės, transporto infrastruktūros, komercijos ir kt.) plėtra. Taigi gretimų savivaldybių teritorijose galima tikėtis darnios plėtros problemų, kurios turės įtakos ir Pakruojo rajono teritorijos plėtros darnai. Jų pobūdį ir mastą šiuo metu sunku nustatyti.

IŠTEKLIŲ NAUDOJIMAS IR APLINKOS KOKYBĖ

Tikėtina, kad šiuo metu vykdoma valstybinė išteklių apsaugos politika duos teigiamus rezultatus. Derlinga Pakruojo rajono žemė bus išsaugota žemės ūkio gamybai, o miškų plotai, nors ir nežymiai, bet pagausinti. Dėl to padidės biologinė ir kraštovaizdžio įvairovė, pagerės aplinkos kokybė.

Tikėtina, kad negausūs rajono rekreaciniai ir turizmo ištekliai bus pilnai įsisavinti ir naudojami. Atvirų vandens telkinių tarša bus sumažinta iki minimumo dėka vykdomos Europos Sąjungos aplinkosaugos politikos.

SOCIALINĖS APLINKOS PLĖTRA

Tikėtina, kad gyventojų skaičius iki planuojamo periodo pabaigos, sekant esamomis tendencijomis Pakruojo rajone sumažės neženkliai (ne daugiau 3%). Gyventojų demografinė struktūra turėtų pagerėti, t.y. gyventojai turėtų pajaunėti. Kadangi ūkio struktūroje dominuos žemės ūkio gamyba ir paslaugos, tai tikėtina, kad gyventojų sklaida teritorijoje taip pat keisis nežymiai. Dauguma rajono gyventojų gyvens kaimo vietovėse. Gali padidėti kaimo gyventojų koncentracija stambesnėse gyvenvietėse, aprūpintose pirminių (būtinųjų) paslaugų infrastruktūra. Tačiau susisiekimo viešuoju transportu, vietinių kelių kokybės klausimai bus aktualūs iki planuojamo periodo pabaigos.

ŪKIO, TURIZMO IR REKREACIJOS PLĖTRA

Ateityje Pakruojo rajono ūkio sistemoje dominuos pirminis ūkinės veiklos sektorius, jame žemės ūkio veikla. Tikėtina, kad Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos valstybinės žemės ūkio politikos įtakoje planuojamo periodo pabaigoje (po 20 –25 metų) ūkininkų ūkiai sustambės ir gamins konkurencingą, žemės ūkio produkciją. Smulkūs ūkininkai ir kiti kaimo gyventojai versis papildoma turizmo ir rekreacijos paslaugų veikla, tradiciniais amatais ir pan.

Dolomito gavyba priklausys nuo šio produkto paklausos rinkoje, naujų technologijų, kurios padidintų arba sumažintų jo poreikį ir kt. Tikėtina, kad pirmąjį dešimtmetį jo paklausa ir gavybos tempai nesikeis.

Nors turizmo ištekliai rajone yra nedideli, tačiau tikėtina, kad jie bus pilnai naudojami. Tam palanki yra rajono geografinė padėtis. Jis yra tarp dviejų „metropolinių“ centrų - Šiaulių ir Panevėžio miestų, generuojančių svarbiausius turizmo srautus Lietuvos šiauriniame regione. Palanku turizmo plėtrai yra ir tai, kad rajoną aplenkia svarbiausi ekonominės plėtros ir infrastruktūros koridoriai. Tai sudaro galimybę Pakruojo rajonui būti išskirtine pramogų ir laisvalaikio paslaugų vieta Šiaulių regione ir suformuoti atitinkamą šiam įvaizdžiui paslaugų paketą. Kaip rodo turizmo ir rekreacijos plėtros tendencijos, tokių paslaugų poreikis nuolat auga.

Bendroji erdvinės plėtros koncepcija.

SUSISIEKIMO IR INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA

Pakruojo rajono valstybinių kelių techninė būklė bus tobulinama rekonstruojant kelius, stiprinant bei atstatant dangas, asfaltuojant žvyrkelius, tiesiant aplinkkelius, kaip tai numatyta 2002-2015 metų Lietuvos Respublikos valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programoje², patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komiteto 2002 m. kovo 7 d. posėdžio protokolo Nr. 8. Programoje planuojama iki 2015 m. sumažinti žvyrkelių dalį Šiaulių regiono valstybinės reikšmės keliuose nuo 51,5 % iki 36,6 %, siekiant kuo mažesnio skirtumo tarp regionų.

Tikėtina, kad paslaugų pasiekiamumo ir laisvo paslaugų ir prekių judėjimo kaimo vietovių lygmenyje problema bus išspręsta dviem būdais:

- didės kaimo gyventojų koncentracija stambiose gyvenvietėse, aprūpintose paslaugomis;
- bus suformuota ir įgyvendinta valstybinė viešojo susisiekiimo kaimo gyvenviečių lygmenyje politika.

Artimiausiu metu nenumatomas žymus rajono nuolatinių gyventojų prieaugis, kuris padidintų šilumos poreikį. Tačiau turizmo ir rekreacijos sektoriaus plėtra rajone gali padidinti nenuolatinių gyventojų skaičių, kuriems reikės papildomų šiluminės energijos galingumų. Be to centralizuoto šilumos tiekimo sistema, tokia kokia ji šiuo metu yra, mažuose miestuose yra nuostolinga ir brangi paslauga. Tikėtina, kad per planuojamo periodo pabaigoje naudojant naujas technologijas ir atsinaujinančius energijos išteklius ji iš esmės pasikeis.

Tikėtina, kad Europos Sąjungos aplinkos apsaugos politikos įtakoje bus išplėstos vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo sistemos ir rajono gyventojams bus tiekiamas geros kokybės geriamasis vanduo, o vandens telkiniai nebus teršiami nevalytomis ar mažai valytomis nuotekomis.

Nuo 2007 m. rajone pradėjus veikti regioninei atliekų tvarkymo sistemai bus uždaryti ir rekultivuoti esami sąvartynai.

5. Plėtros prielaidos ir tikslai

Vadovaujantis parengtomis rajono plėtros prognozėmis nustatomos svarbiausios planuojamos teritorijos plėtros prielaidos, t. y. konkrečių objektų ar veiklos sričių plėtra, kuri galėtų radikaliai paveikti ne tik konkrečios nedidelio ploto teritoriją (pvz., seniūniją), tačiau viso rajono veiklą ir kraštovaizdžio struktūrą.

PRIELAIDOS

- **Gyvulininkystės plėtra.** Pastarųjų metų išaugę gyvulininkystės gamybos mastai turėjo teigiamos įtakos ekonominiams rajono rodikliams. Šią žemės ūkio plėtros kryptį tikimasi išlaikyti iki planuojamo periodo pabaigos. Išvystytos žemdirbystės pagrindu, planuojama plėtoti mėsinę galvijininkystę, kiaulininkystę ir pieno ūkį. Šios tendencijos darys didelę įtaką bendrai teritorijos raidai. Plėtojantis gyvulininkystei, svarbu imtis prevencinių priemonių aplinkosauginėms problemoms išvengti. Būtina ieškoti galimybių atliekas, kuriomis laistomi laukai, arba jų dalį naudoti kaip atsinaujinantį energijos šaltinį, tuo pačiu plėtojant ir rajono energetikos sektorių.
- **Buvusių karjerų panaudojimas.** Išekspluototų karjerų žemės plotai gali būti panaudojami veiklai, kuri didintų Pakruojo rajono patrauklumą investuotojams, turistams, pvz. šioje žemėje gali būti kuriami pramogų centrai. Pramogų plėtra šiose teritorijose turėtų lemti tiek ekonominės, tiek ir socialinės aplinkos pagerėjimą (naujos darbo vietos gyventojams, įdomesnis laisvalaikis).

² Transporto ir ryšių įmonių rodikliai 2006/04. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 2006. ISSN 1648-5041, 43-44 p.

- **Rekreacijos ir turizmo plėtra.** Šių sričių plėtra turi būti nukreipiama į Pakruojo rajono kaip pramogų ir laisvalaikio paslaugų vietovės populiarinimą. Čia išplėtojus turizmo paslaugas ir infrastruktūrą, tikėtina, kad malonaus laisvalaikio leidimo galimybės, turėtų privilioti pavargusius žmones (potencialius turistus) iš „intensyviai dirbančių“ aplinkinių savivaldybių teritorijų (Šiaulių, Panevėžio, Radviliškio rajonų ir miestų).

PAKRUOJO RAJONO PLĖTROS PRIORITETAI (KRYPTYS)

<i>TIKSLAI</i>	<i>UŽDAVINIAI</i>
I prioritetas. GYVENIMO KOKYBĖ	
1. Viešųjų paslaugų pasiekiamumo plėtra ir kokybės gerinimas	<ul style="list-style-type: none"> - Plėtoti viešąsias paslaugas, optimizuoti jas teikiančių įstaigų tinklo lokalizavimą rajono teritorijoje, gerinti paslaugų kokybę - Skatinti privačių paslaugų plėtrą kaimo gyvenviečių sistemos centruose - Modernizuoti savivaldybės viešojo transporto sistemą, optimizuoti viešojo transporto maršrutus
2. Sveikos ir švarios aplinkos rajono gyventojams užtikrinimas	<ul style="list-style-type: none"> - Plėsti bei modernizuoti vandentiekio ir nuotekų tinklus, gerinant geriamo vandens kokybę - Saugoti ir puoselėti esamas natūralias ir pusiau natūralias gamtines teritorijas - Tobulinti ir diegti aplinkos apsaugos valdymo sistemas
3. Užtikrinti būsto ir gyvenamosios aplinkos kokybę	<ul style="list-style-type: none"> - Plėtoti energiją taupančią gyvenamąją statybą ir būstų atnaujinimą - Sutvarkyti gyvenamųjų teritorijų viešąsias erdves - Didinti socialinio būsto fondą
II prioritetas. TECHNINĖS INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA	
1. Plėtoti ir modernizuoti susisiekimo infrastruktūrą	<ul style="list-style-type: none"> - Gerinti vietinių ir rajoninių kelių techninius parametrus - Išplėtoti pėsčiųjų ir dviratininkų takų tinklą
2. Sudaryti sąlygas gyventojams ir verslo subjektams didinti mobilumą	<ul style="list-style-type: none"> - Išplėsti viešąją pakelės infrastruktūrą - Užtikrinti gyventojams saugų susiekimą automobiliais ir dviračiais, keliuose taikyti inžinerines saugaus eismo priemones
3. Plėtoti alternatyvaus kuro energetikoje panaudojimą	<ul style="list-style-type: none"> - Modernizuoti energetinį ūkį
III prioritetas. KONKURENCINGO VERSLO PLĖTRA	
1. Verslo infrastruktūros ir paslaugų plėtra	<ul style="list-style-type: none"> - Plėtojant verslo konsultacines, informacines paslaugas bei užtikrinti Smulkaus ir vidutinio verslo galimybes pasinaudoti teikiamomis paslaugomis
2. Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra	<ul style="list-style-type: none"> - Plėtoti viešąją turizmo infrastruktūrą turizmo plėtros zonose - Plėtoti turizmo informacinę infrastruktūrą - Skatinti turizmo paslaugų sektoriaus plėtrą - Pritaikyti kultūros paveldo objektus turizmo reikmėms - Pritaikyti išekspluatuotų karjerų teritorijas pramogų kompleksams statyti

IV prioritetas. MODERNAUS ŽEMĖS ŪKIO IR KAIMO PLĖTRA	
1. Inžinerinės infrastruktūros plėtra kaimo gyvenvietėse	- Užtikrinti inžinerinio aprūpinimo sistemų atnaujinimą ir plėtrą kaimuose
	- Statyti vandens gerinimo įrenginius
	- Gerinti kaimo gatvių būklę ir apšvietimą, vietinių kelių būklę
	- Modernizuoti esamas katilines, plėtoti atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą
2. Pirminio ekonomikos sektoriaus plėtra	- Didinti žemės ūkio efektyvumą (modernizuoti ūkius)
	- Didinti miškų plotus, plėtoti miškų ūkį
	- Gerinti žemės ūkio paskirties žemės kokybę
3. Alternatyvių veiklų plėtra kaimiškosiame vietovėse	- Sudaryti sąlygas smulkiųjų verslų plėtrai kaimiškosiame gyvenvietėse
	- Skatinti ekologinio ūkininkavimo plėtrą
	- Skatinti turizmo paslaugų plėtrą kaimo vietovėse
	- Skatinti naujas žemės ūkio produkcijos gamybos technologijas

6. Bendroji erdvinė Pakruojo rajono plėtros koncepcija

6.1. Šiaulių apskrities teritorijos bendrojo plano nuostatos

2006 metų rugpjūtį parengti konkretizuoti Šiaulių apskrities teritorijos bendrojo plano sprendiniai. Kol kas šis teritorijų planavimo dokumentas nėra patvirtintas. Siekiant, kad skirtingų lygmenų bendruose planuose numatyti sprendiniai neprieštarautų vieni kitiems, įvertinami Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame plane Pakruojo rajono teritorijai numatyti sprendiniai. Šiame koncepcijos skyriuje apžvelgiamos svarbiausios nuostatos Pakruojo rajono teritorijos erdvinei plėtrai, kai kurie Šiaulių apskrities teritorijos bendrojo plano sprendiniai atsispindi kituose Pakruojo rajono teritorijos bendrojo plano koncepcijos skyriuose.

Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame plane numatyta plėtoti *urbanistinį karkasą ir gyvenviečių sistemą*, kurioje:

- 1) Pakruojo miestą ir toliau numatyta plėtoti kaip esamą 3 lygmens A kategorijos savivaldybės centrą, Linkuvos miesto pagrindu plėtoti kitą Pakruojo savivaldybės svarbiausią lokalinį centrą, kuriame susitelktos pagrindinės socialinės (švietimo, kultūros, sveikatos priežiūros, socialinės globos) paslaugos;
- 2) Apskrities bendrajame plane išskirtos šalies urbanistinės integracijos ašies koridoriai Pakruojo rajono teritorijos nekerta; per savivaldybę praeina regioninės jungtys rytų-vakarų kryptimi per Pakruojį ir pietų-šiaurės kryptimi per Rozalimą ir Pakruojį iki Linkuvos, nuo Linkuvos regioninė jungtis Joniškio kryptimi per Pašvitinį ir Bauskės kryptimi per Žeimelį.

Kitų Pakruojo rajono teritorijoje esančių gyvenviečių plėtra Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame plane nenumatyta. Kadangi rengiamas bendrasis planas yra savivaldybės lygmens, erdvinėje plėtros koncepcijoje įvertintos galimybės nedidelėms rajono gyvenvietėms plėtotis. Analizuojamas bendrasis planas ir rengiamas teritorijų planavimo dokumentas yra skirtingų planavimo lygmenų, detalizavimo laipsnis juose gali skirtis. Taigi, Pakruojo rajono koncepciniai pasiūlymai šiuo požiūriu neprieštarauja Šiaulių apskrities teritorijos bendrojo plano sprendiniams.

Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame plane numatyti tokie *techninės infrastruktūros*, esančios Pakruojo rajone, modernizavimo darbai ir naujų įrenginių statyba:

- Pakruojuje ir Linkuvoje esamų nuotekų valymo įrenginių rekonstrukcija;

- Pakruojuje naujų vandens gerinimo įrenginių statyba;
- Stambagabaričių ir pavojingų atliekų surinkimo punktų prie Pakruojo ir Linkuvos miestų statyba;
- Auštrakių regioninio sąvartyno įrengimas;
- Linkuvos aplinkkelio tiesimas.

Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame plane plėtojant *rekreacijos ir kultūros paveldo teritorijas* Pakruojo rajono teritorija priskirta III kategorijos, t.y. mažo, rekreacinio potencialo arealui. Rajone numatyta:

- Pakruojo miestui priskirti bendrojo aptarnavimo centro statusą;
- Regiono rekreacinio vystymo žiedo atkarpa (Rozalimas-Klovainiai-Pakruojis-Linkuva-Žeimelis);
- Vadovaujantis LR teritorijos bendroju planu, plėtotinos šalies turizmo trasos Vidurio Lietuvos parkų žiedo atkarpos (Plaučiškiai-Rozalimas-Pakruojis-Klovainiai; Noreikiai-Žeimelis) ir Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinio atkarpos, Pakruojo rajono teritorijoje praktiškai sutampančios su kitos paminėtos trasos atkarpomis.

Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame plane nužymėtos LR teritorijos bendrajam planui atitinkančios funkcinių prioritetų sritys, kurios apima dideles šalies teritorijas, pasižyminčias savita gamtine bei ūkine sankloda bei besiklostančiais skirtingais pagrindinių funkcinių prioritetų kompleksais, ir funkcinių prioritetų rajonai. Rengiant savivaldybės teritorijos planavimo dokumentą, svarbiau yra įvertinti apskrities bendrajame plane išskirtus *funkcinių prioritetų* porajonius, apimančius mažesnius plotus, negu funkcinių prioritetų rajonai ir tuo labiau sritys. Pakruojo rajono teritorijai priskirtini tokie žemės naudojimo funkciniai prioritetai:

- 1) Intensyvus žemės ūkis ir intensyvus miškų ūkis – pietinės ir šiaurės vakarinės teritorijos;
- 2) Tausojantis žemės ūkis ir tausojantis miškų ūkis – rytinės teritorijos;
- 3) Įstatymiškai organizuota konservacija, intensyvus ir tausojantis miškų ūkis – centrinės teritorijos (Gedžiūnų miško biosferos poligonas ir aplinkinės teritorijos).

Šiaulių apskrities bendrasis planas dar yra svarstomas, o jo nuostatos nuolat tikslinamos. Todėl Pakruojo rajono teritorijos bendrojo plano rengimo metu besikeičiančios Šiaulių apskrities bendrojo plano nuostatos bus nuolat analizuojamos ir atitinkamai derinamos tarpusavyje.

6.2. Kraštovarkinės ašys ir plėtros kryptys

RAJONO ERDVINĖ PLĖTRA

Pagrindinis dėmesys koncepcijoje yra skiriamas rajono teritorijos erdvinės plėtros klausimams, gyvenamųjų vietovių sistemos tolimesnei raidai. Todėl pirmiausia pateikiami pasiūlymai, susiję su gyvenviečių sistema, bendros rajono plėtros ašies formavimu, t.y. svarbiausių rajono plėtros objektų ir krypčių lokalizavimu planuojamoje teritorijoje. Svarbiausia rajono erdvinės plėtros koncepcijos prielaida yra kokybinė socialinių ir ekonominių procesų rajone plėtra, naudojant vietos išteklius, galimybes ir potencialą.

Ateityje šalia šiuo metu stipriausio lokalinio **plėtros centro** Pakruojo, siūloma stiprinti Linkuvos miesto kaip plėtros centro statusą. Pakruojo – Linkuvos arealas plėtojamas bei intensyvinamas lokaliai tolygumui palaikyti bei dėl didžiųjų miestų bei transporto koridorių, pramonės bei rekreacijos aglomeracijų galimai tolygesnei šalies teritorijos plėtočiai. Dėl šių miestų potencialų apjungimo ir tolygesnio pasiskirstymo bei dėl kitų koncepcijoje numatytų objektų plėtros (aprašymą žr. kituose poskyriuose), planuojamos teritorijos plėtros židiniu laikytina pietrytinė rajono teritorija tarp Linkuvos, Petrašiūnų, Pakruojo, Rozalimo, Klovainių ir Balsių.

Darniai rajono plėtrai svarbūs yra koncepcijoje numatomi rajono **plėtros pcentriai**, kurie dekoncentruotų plėtros potencialą rajono teritorijoje ir būtų svarbiais vietinės reikšmės aptarnavimo centrais. Plėtros pcentrais Pakruojo rajone laikytini Klovainiai, Rozalimas, Žeimelis, Lygumai, Pašvitinys.

Visi rajono plėtros centrai ir pcentriai sujungti tarpusavyje įvairaus intensyvumo ir reikšmės socialiniais ir ekonominiais ryšiais, kurie paprastai susieti su esamu kelių tinklu. Ryšių ir kelių tinklo pagrindu rajono teritorijoje susiformuoja ekonominės ir socialinės integracijos koridoriai. Pakruojo rajone integracijos koridoriai eina nuo plėtros centrų Pakruojo ir Linkuvos iki pcentrių per Ūdekus, Guostagalį iki Žeimelio (Krašto kelias Nr. 211) ir toliau Bauskės arba Jonišio link; per Triškonius ir Rimkūnus iki Pašvitinio (krašto kelias 152 Joniškis-Pašvitinys-Linkuva), iki Lygumų (rajoniniu keliu Pakruojis – Lygumai); iki Rozalimo (krašto keliu 149 Pakruojis-Smilgiai), iki Klovainių (rajoniniu keliu Pakruojis Klovainiai). Suformuoti rajono plėtros centrų ir pcentrių tarpusavio ryšiai nėra izoliuoti, o yra susieti ir su kita regiono, visos Lietuvos teritorija bei užsieniu.

Atsižvelgiant į plėtros centrų ir pcentrių išsidėstymą bei automobilių esamo intensyvumą, prognozuojamą kelių apkrovimą ir reikšmę, aktyvesni ekonominiai ir socialiniai ryšiai plėtojasi prie krašto kelių Nr. 149 (Pakruojis - Smilgiai sankirta su magistrale A9 Panevėžys - Šiauliai), 150 (Šiauliai – Pasvalys), taip pat 151 (Pakruojis –Linkuva). Ryšiai, kurie formuojasi prie minėtų krašto kelių ne tik intensyvūs, palyginus su ryšiais besiplėtojančiais prie kitų rajoną kertančių kelių, bet turi tęsinius į Šiaulius vakaruose, Europos magistralę VIA BALTIKA rytuose ir į Panevėžį, Vilnių, Kauną pietuose, jie yra reikšmingesni ne tik rajono viduje, bet ir sudaro regiono urbanistinės integracijos jungtį.

ESAMŲ GAMTINIŲ IŠTEKLIŲ NAUDOJIMAS

Koncepcijoje formuojamos **gamtinės ašys**, kurių paskirtis nurodyti teritorijas gamtos apsaugai bei ekologinės žemdirbystės ir miškininkystės tam tikrose teritorijose plėtojimui. Gamtinės ašys apjungia visas Pakruojo rajone esančias saugomas teritorijas (NATURA 2000 paukščių apsaugai svarbą teritoriją – Gedžiūnų miško biosferos poligoną; valstybinius Laumekių botaninį, Laumenio botaninį-zoologinį, Glėbavo pedologinį, Linkuvos geomorfologinį, Draumėnų kraštovaizdžio, Daugyvenės hidrografinį draustinius; Rozalimo miško parką) bei miško ūkiui ir ekologiškai žemdirbystei svarbius miško plotus prie rajono pietrytinės ribos, prie Linkuvos ir Pakruojo miestų.

Perspektyviomis dolomito **gavybos ir su ja susijusios pramonės teritorijoms** priskirtini plotai centrinėje rajono dalyje prie rytinės Gedžiūnų miško biosferos poligono ribos bei teritorijos, esančios kelio Smilgiai-Pakruojis dešinėje pusėje tarp Rozalimo ir Klovainių. Tikslesnės gavybos teritorijos pažymėtos brėžinyje. Priklausomai nuo parinktų prioritetinių gavybos teritorijų, numatyti du galimi centrai, kuriuose turi būti kuriama gavybos infrastruktūra. **Gavybos infrastruktūros centrus** siūloma plėtoti Petrašiūnuose ir Klovainiuose.

Siekiant išvengti aplinkosauginių problemų ateityje siūloma nekoncentruoti gyvulininkystės (mėsinės galvijininkystės, kiaulininkystės ir pieno ūkio objektų vienoje kurioje rajono vietoje. Siūloma gyvulininkystę plėtoti visoje rajono teritorijoje, išskyrus ekologiškai jautrias teritorijas, naudojant buvusius kolūkių ūkinius statinius ir įrenginius. Ateityje siūloma teritoriškai sukonzentruoti jau šiuo metu plėtojamą pramoninę gyvulininkystę. Gyvulininkystės gamybos atliekas siūloma nukenksminti valymo įrenginiais arba traktuoti kaip atsinaujinantį energijos šaltinį ir ieškoti galimybių jį panaudoti.

ŪKIO PLĖTRA

Išanalizavus esamą ekonominę rajono situaciją ir įvertinus planuojamoje teritorijoje esamus išteklius ir plėtros potencialą, koncepcijoje numatyta esamos svarbiausios ūkio veiklos – žemės ūkio – palaikymas (stiprinimas), didinant rajono žemės ūkio gamybos konkurencingumą. Šiuo požiūriu svarbu yra pakankamai išplėtoti objektų, teikiančių paslaugas (konsultacines, finansines, socialines ir kt.) ūkininkams ir kaimo gyventojams, tinklą. **Paslaugos kaimo gyventojams, ūkininkams ir kitiems ūkio subjektams** pirmiausia siūloma plėtoti seniūnijų centruose (Žeimelyje, Guostagalyje, Pašvitinyje, Linkuvoje, Lygumuose, Rozalime, Klovainiuose ir Pakruojuje), kuriuose koncentruojasi apie 23% rajono kaimo gyventojų; taip pat mažesnėse kaimiškiosiose gyvenvietėse: Bardiškiuose, Grikpėdžiuose, Rimkūnuose, Ūdekuose, Mikniūnuose, Triškoniuose, Pamūšyje, Balsiuose, Stačiūnuose, Šukioniuose,

Medikoniuose, Plaučiškiuose, Žvirbloniuose, Gačioniuose, kuriose koncentruojasi dar apie 20% rajono kaimo gyventojų. Šios gyvenvietės išrinktos iš Pakruojo rajono gyvenviečių tinklo, atsižvelgiant į gyventojų skaičių bei institucinius gyvenviečių požymius³.

Plėtojant smulkų ir vidutinį verslą, labai svarbu pakankama verslo paslaugų įmonėms pasiūla ir tolygus jų pasiskirstymas planuojamoje teritorijoje. **Verslo paslaugas** (finansines, konsultacines, komunikacijas, nekilnojamojo turto ir kt.) siūloma plėtoti Žeimelyje, Linkuvoje, Lygumuose ir Rozalime.

Rajono teritorijoje esamas **pramonės teritorijas** prie Pakruojo ir Linkuvos miestų siūloma planuojamu laikotarpiu rezervuoti pramonei bei smulkiam ir vidutiniam verslui plėtoti.

TURIZMAS IR REKREACIJA

Nustatant turizmo plėtros kryptis planuojamoje teritorijoje, koncepcijoje siūloma vadovautis pramogų ir laisvalaikio paslaugų plėtros idėja. Plėtojant turizmą, siūloma išnaudoti rajono lokalizacijos tarp pakankamai triukšmingų pramoninių teritorijų išskirtinumą. Koncepcijoje formuojama bendra rajono **turizmo plėtros zona**, kuri sutampa su pagrindinėmis turistų srautų kryptimis ir nurodo teritorijas (2-3 km į abi puses nuo kelio), kuriose plėtotinos turizmo paslaugos ir infrastruktūra. Turizmo zonos driekiasi nuo Pakruojo palei kelią į Žeimelį (Bauską) per Linkuvą, Ūdekus ir Bardiškius, palei kelią į Plaučiškius per Rozalimą, palei kelią į Lygumus. Turizmo zonas papildo koncepcijoje numatytos galimos **turizmo plėtros teritorijos**, esančios prie rekreacijai tinkamų vandens telkinių (tvenkinių, upių ir upelių), patrauklių kultūrinio paveldo objektų, kitų koncepcijoje numatytų turizmo objektų. Turizmo plėtrai numatytos zonos ir teritorijos nužymėtos erdvinės plėtros koncepcijos brėžinyje. Prie kai kurių vandens telkinių savivaldybės lėšomis jau įrengti arba numatomi įrengti vieši paplūdimiai (Paežerių tvenkinio pakrantės), parinkta vieta kempingui, vasaros renginiams ir kt.

Atsižvelgiant į šiuo metu esamą potencialą ir turistinį interesą, svarbiausiu rajono **turizmo centru** įvardijama Pakruojo dvaro sodyba. **Viešasis turizmo paslaugas ir infrastruktūrą** siūloma plėtoti ir kitose gyvenvietėse, patenkančiose į bendrą rajono turizmo plėtros zoną, kuria tikėtina judės turistų srautai, Žeimelyje, Linkuvoje, Lygumuose, Klovainiuose ir Rozalime.

Siekiant efektyviai naudoti žemę ir plėsti siūlomų turizmo paslaugų spektrą, siūloma kurti **pramogų kompleksus** išekspluatuotų karjerų teritorijose prie Petrašiūnų ir prie Klovainių.

Kita siūloma konceptuali turizmo plėtros Pakruojo rajone kryptis - atgaivinti senas tradicijas. Be šiuo metu populiarinamos HAV respublikos idėjos, siūloma kelioms gyvenvietėms, plano struktūroje turinčioms buvusias turgaus aikštes, – Žeimeliui, Pašvitiniui, Linkuvai, Lygumams, Rozalimui – sugrąžinti gyvenvietės, turinčios **turgaus teisę**, statusą. Šiose gyvenvietėse siūloma atkurti tradicines turgaus aikštes, kuriose vyktų natūriniai mainai (turgūs ar jomarkai), tradicinių amatų pristatymai ir dirbinių pardavimas bei kitokios krašto tradicijas reprezentuojančios atrakcijos turistams ir vietos gyventojams.

SUSISIEKIMO IR INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA

Viena svarbiausių prielaidų Pakruojo rajono plėtrai kaimiškiosiose vietovėse yra galimybė kaimo gyventojams lengvai pasiekti jiems reikalingas socialines ir kitokias paslaugas. Esamos situacijos analizė parodė, kad šiuo metu viešojo susisiekimo sistema skirtingose rajono teritorijose yra nevienodai išplėta. Kai kurios seniūnijos yra labiau atskirtos šiuo požiūriu nuo pagrindinių paslaugų centrų. Siekiant tolygiau paskirstyti viešojo transporto maršrutus, koncepcijoje siūloma viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės pagrindu sukurti papildomus **viešojo susisiekimo transporto parkus** – Žeimelyje ir Gačionyse

Labai svarbu sudaryti geras sąlygas rajono gyventojams ir ūkio subjektams nevaržomai pasiekti jiems reikalingas paslaugas, teikiamas rajono centre ir pacentriuose. Tam tikslui būtina **modernizuoti kelius**, tobulinti vientisą vietinių ir rajoninių kelių tinklą.

³ Gyventojų surašymo duomenys

7. Teritorinių struktūrų plėtros bendrosios nuostatos

7.1. Teritorijų naudojimo funkciniai prioritetai

LR teritorijos bendrajame plane nustatyti įvairių lygmenų funkcinio teritorijos zonavimo vienetai: funkciniai prioritetų sritys (apima 10-20 tūkst. km² plotus), funkcinų prioritetų rajonai (1-5 tūkst. km² plotai) ir funkcinų prioritetų vietovės (teritorijos, apimančios 1-2 tūkst. ha). Šiaulių apskrities teritorijos bendrasis planas detalizuoja šalies teritorijos bendrajame plane apibrėžtus funkcinus prioritetus ir išskiria mažesnio ploto teritorinius vienetus – funkcinų prioritetų porajonius.

Išnagrinėjus pagal plotą mažesnius funkcinio zonavimo vienetus (porajonius), paaiškėja, kad juose nustatyti perspektyviniai funkciniai prioritetai iš principo atitinka LR teritorijos bendrajame plane išskirtus sričių ir rajonų prioritetus. Kaip jau buvo minėta, pagrindiniu funkcinu Pakruojo rajono teritorijos naudojimo prioritetu išlieka intensyvus ar tausojantis žemės ir miškų ūkis. Gedžiūnų miško biosferos poligono teritorijoje be šito pagrindinio funkcinio prioriteto kaip vienas iš perspektyvių naudojimo prioritetų išskirta įstatymiškai organizuota konservacija.

Teritorijos funkcinų prioritetų sritys bei rajonai, išskirti LR teritorijos bendrajame plane, bei funkcinų prioritetų porajoniai, nustatyti Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame plane, yra nepakankamai apibrėžti rajono teritorijų naudojimo funkciniam prioritetams nustatyti. Todėl šiuose bendrojo planavimo dokumentuose pateikti funkciniai prioritetai turi būti konkretizuoti bei teritoriškai lokalizuoti planuojamo rajono teritorijoje.

Vadovaujantis parengtais rajono bendros erdvinės plėtros conceptualiais pasiūlymais teritorijoms priskirtini tokie funkciniai (naudojimo) prioritetai:

- Intensyvus žemės ūkis, pramonės plėtra, infrastruktūros plėtra, intensyvi rekreacija, aglomeracinė urbanizacija (ŽPIRU) – teritorija tarp Linkuvos, Petrašiūnų, Pakruojo, Rozalimo, Klovainių ir Balsių, laikytina rajono plėtros branduoliu;
- Intensyvi rekreacija, aglomeracinė urbanizacija (RU) – teritorijos, koncepcijoje numatytos pramogų kompleksams statyti;
- Pramonės plėtra, infrastruktūros plėtra (PI) – koncepcijoje numatytos gavybos plėtros teritorijos;
- Intensyvi rekreacija, tausojantis žemės ūkis, tausojantis miškų ūkis (Ržm) – teritorijos, kurios apima koncepcijoje numatytas rekreacijos plėtros zonas;
- Tausojantis žemės ūkis, tausojantis miškų ūkis, įstatymiškai organizuota konservacija (žmk) – teritorijos, apimančios koncepcijoje numatytas gamtines ašis;
- Įstatymiškai organizuota konservacija, tausojantis miškų ūkis, tausojantis žemės ūkis (kmž) – Gedžiūnų miško biosferos poligono teritorija;
- Intensyvus žemės ūkis, intensyvus miškų ūkis (ŽM) – kitos nepaminėtos rajono žemės ūkio ir miškų ūkio teritorijos.

Pastaba: Numatyti teritorijos naudojimo prioritetai kompleksuose yra išdėstyti prioritetine tvarka, t.y. eilė atitinka jų santykinį prioretiškumą (pirmoji nurodyta funkcija yra labiausiai skatinama atitinkamoje teritorijoje).

Teritorijoms funkciniai naudojimo prioritetai yra priskirti, atsižvelgiant į šio plano koncepcinius pasiūlymus, taip pat Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame plane priskirtus funkcinus naudojimo prioritetus Pakruojo rajono teritorijai.

Intensyviai įvairių sričių (pramonės, infrastruktūros, rekreacijos, žemės ūkio) veiklai naudotina teritorija, turinti didžiausią potencialą plėtrai ir dėl šios priežasties koncepcijoje priskirta svarbiausiam rajono plėtros židiniui. Didžiojoje Pakruojo rajono teritorijos dalyje kaip vienas iš žemės funkcinio naudojimo prioritetų išlieka intensyvus arba tausojantis (ekologinis) žemės ūkis, intensyvus (ūkininkavimas pagal IV grupės miškų tvarkymo reikalavimus) arba tausojantis (ūkininkavimas pagal II-III grupės miškų tvarkymo reikalavimus) miškų ūkis. Teritorijose, įvertintose kaip tinkamos rekreacijos plėtrai, nors ir vienas iš

siūlomų funkcinių naudojimo prioritetų išlieka žemės ar miškų ūkis, tačiau prioritetiškumo prasme rekreacija yra labiau skatinama.

Esant situacijai, kai toje pačioje teritorijoje susikerta gamtosauginiai interesai (konceptijoje įvardintos gamtinės ašys) ir galimybė plėsti kitas sritis, prioritetas teikiamas gamtos apsaugai ir tausojimui. Tokiu būdu tokiose teritorijose visos veiklos dalinai apribojamos, nustatant tam tikrus reikalavimus (tausojantis žemės ir miškų ūkis, konservacija).

7.2. Teritorijos tvarkymo, reglamentavimo, naudojimo ir apsaugos principai

Bendrieji Pakruojo rajono teritorijų tvarkymo principai:

- *Partnerystės*, lygių galimybių principu vadovujamasi siekiant mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp seniūnijų ar kitokiais kriterijais išskiriamų rajono teritorijų;
- *Atsakomybės* principu vadovujamasi siekiant mažinti pagrindinių ūkio (žemės ūkio, turizmo, pramonės, energetikos, būsto) šakų poveikį aplinkai;
- *Ekologinio efektyvumo* (dematerializacijos) principu vadovujamasi siekiant efektyviau naudoti gamtos išteklius ir tvarkyti atliekas. Gamyba ir paslaugos turi augti daug greičiau nei naudojami gamtos ištekliai, tai yra tam pačiam kiekiui gaminių pagaminti ir paslaugų suteikti turi būti sunaudojama vis mažiau energijos ir kitų gamtos išteklių.
- *Lankstumo* principu vadovujantis plėtros prioritetai, tikslai, uždaviniai, jų įgyvendinimo priemonės turi būti derinami ir tikslinami atsižvelgiant į sparčiai kintančias rajono išorės ir vidaus sąlygas;
- *Nuoseklios raidos* principu vadovujamasi siekiant saugoti kraštovaizdžio, biologinę įvairovę, kultūros vertybes. Kraštovaizdžio transformacijos turi būti nuoseklios ir neturi mažinti jo vertės bei naikinti vertės požymių. Visų planuojamų veiklų tipas, mastas ir intensyvumas turi atitikti planuojamos teritorijos natūralias plėtros galimybes.

Visi Pakruojo savivaldybės rengiami planai, strategijos ir programos turi neprieštarauti išvardintiems principams.

Pakruojo rajono savivaldybės miestų, miestelių ir kaimų bendrųjų, specialiųjų ir detaliųjų planų, taip pat žemėtvarkos, miškotvarkos, vandentvarkos ir kitų teritorijų planavimo organizatoriai (užsakovai) ir rengėjai privalo laikytis šių planavimo principų:

- derinti visuomenės socialinės ir ekonominės plėtros bei ekologinius interesus, griežtai laikytis gyventojų aprūpinimo socialine ir inžinerine infrastruktūra normų, nepabloginti gyvenamosios aplinkos kokybės;
- saugoti šiuo metu naudojamas ir numatyti (rezervuoti) pagal normatyvus bei poreikį naujas bendro naudojimo atviras erdves, skirtas gyventojų poilsiui, sportui, pramogoms;
- numatyti visuomenės poreikiams paimamas ir rezervuojamas teritorijas transporto, inžinerinei ir socialinei infrastruktūrai plėtoti, atliekoms surinkti, rūšiuoti, saugoti ir utilizuoti;
- susieti planuojamą ūkinę veiklą su transporto, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros plėtra, plėtoti gyvenamųjų namų statybą tik inžineriškai parengtose teritorijose;
- naujų transporto infrastruktūros objektų kūrimo zonoje strateginius planavimo ir plėtros klausimus spręsti savivaldybės ir seniūnijų bendruomenių bendru sutarimu.